«MSP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan'ın temel atma törenlerine katılan Devlet Bakanı Hasan Aksay, insan soyunun maymundan geldiğini belirten ve tüm bilim çevrelerince kabul edilmiş olan «Darwin Kuramı»nı yadsımış, «Bu milletin evlâtları maymundan gelme olduğunu kabul edemez. Allaha şükür, bu sebeple kitapları değiştiriyoruz» demiştir.»

1 kasım 1976 günlü Cumhuriyet'ten

OLAYLAR VE GÖRÜŞLER

Darwin'in Dediği, Demediği..

Doç. Dr. Bozkurt GÜVENÇ

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ

Devlet Bakanı Aksay'ın Kastamonu konuşmasiyle ilgili haber-yorumdaki yanlışlar, «İki yanlış bir doğru etmez» deyimini hatırlatıyor. Gerçekten de, Darwin ve evrim konularında düştüğümüz yanılgılardan ve sürüp giden çatışmalardan olumlu bir sonuca vardığımız yok. Karanlıkta saklambaç oynayan dilsizlere benziyoruz. Kimin saklandığı, kimin ebe olduğu da belli değil. Bilimin yanında olmak isteyenlerin bildikleri doğru değil, işin doğrusunu bilenler ise susmayı tercih ediyorlar; meydan fırsatçılara kalıyor.

Birkaç yıl öncesine kadar ulusal bir eksiğimiz ve özrümüz vardı. Çünkü Darwin'in yüzyıllık kitapları Türkçe'ye çevrilmemişti. Fakat bu çeviriler köşebaşı kitapçılarında bile bulunabiliyor artık. Yanlışlardan bir doğru çıkmaz ama yine de politik amaçlı yatırım demeçlerinin altında kalan gerçeği Cumhuriyet okuyucularına duyurmak istiyorum.

Bilgi Yanlışlarımız

Evrim konusunda önemli bilgi yanlışlarımız

1 — Bilim dünyasında «Darwin Kuramı» diye bilinen herhangi bir öneri yoktur. Ancak biyolog Charles Darwin'in «evrim kuramı» olarak anılan ve doğru olduğu çoğunlukça kabul edilen iki denemesi vardır: Türlerin Kökeni ve İnsanın Türeyişi.

2 — Darwin, bu ünlü denemelerinde —ne de başka herhangi bir yerde— insan soyunun maymundan geldiğini yazmış, savunmuş değildir. Ancak, kendisine, «Ana tarafından mı yoksa baba tarafından mı maymundan geldiğini?» soran şımarık bir muhabire Darwin, «Gerçekleri görmemekte direnen ve onları çarpıtmayı meslek edinmiş bir türün soyundan olmaktansa; gerçeklere saygılı bir maymun soyundan gelmeyi tercih ettiği» cevabını vermiştir.

3 — Öyleyse, hiç bir zaman ortaya atılmamış bir savuncanın (tezin) (yani insan soyunun maymundan geldiği yargısının) bilim çevrelerince onaylanması ya da yadsınması diye bir konu olamaz. Bugüne değin olmamıştır.

Bir Soru ve Karşılığı

Darwin, insan soyunun maymundan geldiğini söylememişse, bilinen bazı çevreler neden bu söylenceyi yayıp duruyorlar? Öte yandan, «ilerici» tanınan kimi çevreler, nasıl oluyor da, bu tür haksız suçlamalara karşı Darwin'i savunmak gereğini duyuyorlar? Bu iki sorunun cevabı ortaktır: İlericiler Darwin'i savunurlar, çünkü onun evrim kuramı bilim çevrelerince çoğunlukla doğrulanmıştır. Tutucular, Darwin'e karşı çıkarlar, çünkü eğer Darwin'in evrim kuramı doğru ise, Tevrat ve İncil'deki «Tekvin» (Genesis) bölümünün kuruluş veya yaradılışla ilgili öyküsü yanlış olmalıdır. Kısacası, evrim kuramı Tanrı buyruğuna karşıdır. Ve bundan dolayı, Darwin büyük bir günahkâr sayılmaktadır, kiliseye göre.

Konuyu ve sorunu daha iyi kavrayabilmek için önce Darwin'in neler dediğini saptamak gerekiyor.

Darwin Neler Demiş?

Darwin, kuruluş döneminde bulunan jeolojinin dünya katmanlarının yaşı ile ilgili ve bu katmanlarda bulunmuş çeşitli fosillere ait bulguları değerlendirerek şu genel sonuçlara varmıştır.

1 — Dünya ve onun üzerinde yaşayan tüm canlı varlıklar, kutsal kitapta yazıldığı gibi, sadece 5-6 bin yıl önce değil de, bundan on binler ve yüz binlerce yıl önce yaratılmış olmalıdır.

2 — Sayıca yüz binlere ve belki de milyona ulaşan bitki ve hayvan türleri —kutsal kitapta anlatıldığı gibi— bir-iki gün içinde ard-arda yaratılmamış; Darwin'in «doğal ayıklama» adını verdiği uzun ve yavaş bir süreç içinde ve «güçlünün kalıcılığı ilkesi» uyarınca çoğalıp yayılarak ya da azalıp tükenerek ve bu arada, değişikliklere uğrayarak birbirinden türemiş ve günümüze kadar yaşamış olanlardır.

3 — İncelenmiş bulunan bitki ve hayvan türleri için geçerli gibi görünen bu kurallar ve ilkeler, hayvanlar âleminin, çok hücreli, omurgalı, dört ayaklı, memeli bir çeşidi olan ve fizik, biyolojik ve kimyasal yapısıyla, genel olarak, primatlara, özellikle kuyruksuz maymunlara benzeyen insan türü için de geçerli olmalıdır. İnsanın ve onun en yakın benzeri olan maymunların nereden geldiği kesinlikle bilinemiyor. Ancak, bütün benzer türler gibi, onların da ortak bir atadan geldikleri söylenebilir.

Çağdaş bilimin genellikle doğru kabul ettiği evrim kuramının özü ve özeti budur! Ancak bu kuram sınırlı ve eksiktir. Hücrelerin çoğalma sırasında değişikliğe uğraması (Mutasyon) olayını bilmediği için Darwin, farklılaşma sürecini bütünüyle anlayamamış, açıklayamamıştır. Bu işi, Darwin'den sonra gelen genetikçiler yapmıştır.

Darwin'e Karşı Tepkiler

Hıristiyanlar ve Museviler, evrim kuramına karşı çıktılar. Çünkü Darwin, türlerin çeşitliliğini açıklamaya çalışırken, o güne kadar tartışmasız kabul edilen bazı dini dogmaların yanlış olabileceği kuşkusunu yaratmıştır. Söz gelişi, Tanrı'ya benzer olduğuna inanan Hıristiyan Batılı, şimdi «Tanrı'nın ya da Adem Baba'nın kime benzediğini?» sormaya başlamıştır. İşte bu yüzden, Batı dünyası, Darwin'e ve onun kuramına inananlara karşı amansız bir savaş açmak gereğini duymuştur. Darwin'e karşı takındığımız tavrın temelinde, bilimsel belgelerden çok, Batı'dan bize yansımış - yansıtılmış duygusal tepkiler yatmaktadır. Kilise, kendi tarihi yanılgısının sorumluluğunu çağdaş bilime yüklemek istemiştir. Fakat bu, kilisenin ne ilk ne de son yanılgısıdır. Kilise, Darwin'den önce, Kopernikos'a ve Galileo'ya; Darwin'den sonra da Freud'a aynı sert tepkiyi göstermiştir, bilimsel bulguları kilisenin öğretisine ters düştüğü için.

Darwin'in Bilimsel Yanılgısı

Evrim kuramıyla, bilim dünyasının en onurlu yüceliklerinden birine yerleşen Darwin, insanlar ve toplumlar arasındaki kültür ve uygarlık farklarını da biyolojik evrimle açıklamaya kalkmıştır: Batılı beyazlar, daha güçlü oldukları için uygarlık merdiveninde yükselmişler; sarı tunç rengi ve esmer tenli toplumlar ise barbarlık ve vahşet düzeyinde kalmışlardır. Böylesine ilkel bir kültür kuramının bilim dünyasındaki adı ırkçılık veya kafatasçılıktır. Ve de ırkçılık, bilim ahlâkına göre en büyük günâhtır. Böylece, Darwin'in dini günâhına bir de bilimsel günâh eklenmiştir. Kilise, Darwin'i cezalandırmak için onun bilimsel yanılgısından yararlanmış; Darwin'in doğrusunu yanlışıyla gölgelemek istemiş; çağdaş bilimin Darwin'i onaylamadığı söylencesini yaymıştır.

Kasıtlı taktikler öylesine etkili olmuştur ki, dünya üzerindeki aydınların bir çoğu, Darwin'in bilimsel yanılgısını «Evrim kuramının doğrulanmadığı ya da en azından artık geçerli sayılmadığı» gibi yorumlamağa başlamışlardır. Bu kampanyanın yankıları ülkemizde de duyulmuştur. Tarih araştırmalariyle tanınmış saygın bir yazarımız, bir dönemin hükümetini şöyle eleştirmiştir: «Darwin'e inandığını saklamayan bir kişi nasıl olur da kültür işlerinin başına getirilebilir?» Ancak bu arada, sözü edilen kişinin, Darwin'in hangi (yanlış) kuramına inandığı belirtilmemiştir.

Yeniden görülüyor ki, Darwin'in bugün için birisi doğru ötekisi yanlış sayılan iki kuramını birbirinden ayırmadan konuyu tartışma olanağı bile yoktur. (Bkz: Güvenç, B. İnsan ve Kültür, 1. ve 2. Bölümler, 1974).

Ne Yapmalı, Ne Yapmamalı?

Öyleyse ne yapmalı ya da, daha önemlisi, ne yapmamalı? Önce, söylenceleri bir yana bırakıp Darwin'i bir güzel okumalı ve anlamağa çalışmalı! O zaman görülecektir ki, insanoğlunun evrimleşerek bugünkü düzeye gelmiş olması en onurlu varlığın (eşref-i mahlûkat) soylu ve şanlı serüveninden hiç bir şey eksiltmez. Semavi dinler insanoğlunun yaradılışında nasıl yanılmışlarsa, Darwin de kültür ve uygarlık farklarını açıklama denemesinde yanılmıştır. Ama ne yazık ki, Sayın Aksay'ın sözünü ettiği yanılgı bu değildir. BBC yapımı «Lişenko Olayı»nda izledik ki güçlü Proletarya diktatoryasının tarım politikası Ukrayna'daki tahılın genetiğini değiştirmeye yetmemiştir.

TRT'nın son haftalarda biten klâsik Cervantes dizisinde belgelendiği gibi, Don Quichote'nin içten ve soylu çabaları bile Ortaçağ şövalyeliğini geri getirememiştir.

Özetle, demek istiyorum ki, «İnsanın maymundan geldiği yanlışını düzeltmek» gerekçesiyle lise kitaplarını değiştirmeye kalkmak yanlış bir hesaptır ve bu hesap ergeç bir yerlerden geri dönecektir. Bu hesap geri dönecektir çünkü Evrim Kuramı böyle bir şey söylemiyor. Ve bu gerekçenin yanlışlığı anlaşılınca, kitaplar bir daha değiştirilecektir. Tanrıdan korkanlar, onun sevgili Peygamberinin kutsadığı bilime saygıda kusur etmemeye çalışmalıdır.

Haftanın raporu

ÖÇ!

SADUN TANJU

Londrada Tate Gallery'de Salvador Dali'nin tablolarını görünce şaşırmıştım. Gazeteler, dergiler O'ndan deli bozuk çılgın bir adam olarak sözederlerdi ve sürrealist ressamların en büyüklerinden biri olduğunu unuttururlardı. Oysa müzede Dali'nin resimleriyle karşılaşıp da etkilenmemek olanaksızdı. Bir akşam üstü Ihlara Vadisini gördüğüm zaman nasıl kendimi başka bir dünyada bulmuşsam, Dali'nin tabloları da aynı duyguyu veriyordu. Şaşırtıcı, çarpıcı ama gerçek.

Çamaşır gibi kuru bir dala asılmış saat, içi bomboş ve karanlık Kuğu, röntgeni alınmış gibi omurgadan ibaret yelkenli ve çılgın renkler içinde yerin altından fırlamış bir el ve doğayı büyüleyen sarılar, maviler, yeşiller, kahverengiler, beyazlar morlar ve ışık ve keskin hatlarıyla birbirinin içinde birbirinden ayrı bir yığın figür..

USTALIK VE GÜZEL

İnsan, güzelliği yaratmanın çok basit, ustalık istemeyen bir iş olduğunu düşünebilir Miro'nun «Ay'ın hareketi» tablosunu seyrederken, «Benim oğlum ilkokula başlamadan daha güzelini yapıyordu» diyebilir; bu yüzyılın başından beri yığınla ustanın resim sanatındaki arayışını anlamayabilir; Matisse'i, Picasso'yu, Duffy'yi, Braque'ı, Gris'i, Kandinsky'yi, Klee'yi, Chagall'ı, Utrillo'yu, Max Ernst'i, Kupka'yı ve Mondrian'ı klasik resimden uzaklaştıran nedenleri oturup dinleyeceğine «Bu yaptıkları da resim mi?» diye saldırıya geçebilir; ama kanımca insan önce şöyle düşünmelidir: «Ben arayışa, yenilenmeye karşı mıyım? Ben iki bin yılımı yaşarken resim zevkim ve anlayışım on beşinci yüzyılda mı kalsın istiyorum?»

YENİLEMEK..

Tarih öncesi mağara resimlerinden tutun da eski Mısır, Etrüsk, Yunan, Roma ve Bizans resmine kadar gelişmiş zevkin ve kültürün, rönesans'da dondurulması elbette kabul edilemez. Güzel resimler yaptı eski ustalar. Bellini'ye, Botticelli'ye, Van Eyck'e, Memlinc'e, Leonardo'ya, Raphael'e, Michelangelo'ya, Titian'a, Dürer'e, El Greco'ya, Valesquez'e, Rubens'e, Van Dyck'a, Rembrandt'a, Vermeer'e, Goya'ya ve isimleri bu derece yaygınlaşmamış yüzlerce eski ustaya elbette saygısı, hayranlığı olacaktır insanlığın. Ama mademki yürüyor zaman ve yeni çağlara erişiyor yeni kuşaklar, onlar da yapacaklardır kendi resimlerini, heykellerini, bestelerini, ve yazacaklardır romanlarını, şiirlerini. Onlar da yaratacaklardır kendi ustalarını. Yaşamın gerçek gizemi «tekrar etmek - yinelemek» değildir, «yenilemek»tir.

KENDİ GÜZEL'İMİZ

Bunları düşünüyordum dostumuz Elif Naci'nin 60'ıncı sanat yılını kutlamak için Gazeteciler Cemiyetinde tertiplenen törende. Seksenine merdiven dayamış bu delikanlıyı galiba bunun için seviyorduk. 60 yıldır resimde hep bir şeyleri arayıp durmuştu. Yaşamı kabûl edişinde, arkadaşlığında, sözlerinde ve duygularında hep zamanına uyan, bu uyumu sağlamağa çalışan bir çaba vardı. Hiç bir şey, hiç bir düşünce ve duygu yorulup kalmamalı geride. Elif Naci, yirmi yaşında, otuz yaşında olanlarımızın bile arkadaşıydı. Aslında kutladığımız, dopdolu geçmiş bir insan ömrü değil, bir yaşam felsefesiydi. Arayış içinde olmak, değiştirmek ve kendi «güzel»imizi yaratmak!

DÜNYANIN BÜYÜK SAHNESİ

Çetin'le beraber döndük gazeteye. Çalıştığı gazeteden ayrılmıştı. Elinde Le Monde'un edebiyat eki vardı. Kocaman bir ilânda, yeni kitaplarıyla altı yabancı romancıyı Fransız okuyucularına tanıtıyordu yayın evi. Çetin de moğol gözleriyle bakıyordu hepsinin ortasında ışıl ışıl. Bir Türk romancısı, bir gazeteci için ne güzel şeydi böylece dünya'nın büyük sahnesinde ışıklar altında selâm vermek. Gözümü alamıyordum Le Monde'daki kitap ilânından. Başımı kaldırsam Çetin'i görecektim. Baktım sigara aranıyor. Paketi çekmeceden çıkarıp verdim. «Pahalı geliyormuşum onlara» dedi. «Kime» dedim. «Gazeteye» dedi. Hay Allah! Yahu biz hiç bir sevinci şöyle doyasıya ciğerlerimize çekemiyecek miyiz? Oysa Çetin gibi bir yazar şu Türkiye'ye ne kadar da ucuza geliyor! Akıncı cedlerimiz elini ayağını çektiğinden beri kaç Türk var romanıyla, bestesiyle, resmiyle, ilmiyle dünya sahnesinde; ve sen ne kadar onur duyup ne ölçüde destek oluyorsun ey başımın gözümün nuru devlet?

KUMAR

Rahmetli Celâl Kargılı, bir gün bizim Otyam filân oturmuş akşam yemeğinde konuşuyoruz, Tarsus'da tanıdığı kumarbaz bir tipi anlatmıştı. Galiba Mennan Ağa derlermiş. Sevimli inatçı ama gözü kara kumarbazlardan. Ceketine, pantalonuna tavla oynarmış. Kaybedince çıkarıp verirmiş. Adamın kaybettikçe hırslandığını bilen eşraftan bazı kimseler sonuna kadar gitmeğe bayılırlarmış. Şimdi nesine Mennan Ağa?» Garip «fanilasına, donuna» dermiş. «Şimdi nesine Mennan Ağa?» Bakarmış Mennan, verecek bir şey yok, «Sen söyle nesine?» diye sorarmış. «Yenilirsen bıyığının yarısını yolacağım!» «Varım» dermiş Mennan Ağa. Kaybedince de yoldururmuş. Kan akarmış dudağından, millet seyrine bayılırmış. Demişti ki Celâl Kargılı, «Adam hep, günün birinde şansın kendine de güleceğini, kendisine yapılanların aynen intikâmını alabileceğini düşünürdü.» «Peki hiç şansı yok muydu, tavlayı bilmez miydi?» demiştim de, Kargılı gülmüştü. «Bilmez olur mu, cin gibi bilirdi ama, karşısındakilerin daima verecek bir şeyi vardı, sıra hiç bir zaman dona, gömleğe, bıyık yolmaya gelmezdi.»

VER, VER, VER..

Nerden mi geldi hatırıma bu anı? Çetin'le konuşurken o «hep ver, ver, ver istiyor bu toplum, suyumuz sıkılıyor, şöyle bir rahat yüzü göremiyoruz» demişti ve yeni bir roman yazabilmek için annesinin evinde bir odaya kapandığından söz etmişti; ben de onu, birden bire Kargılının Mennan Ağası gibi, yolunmuş bıyığının öcünü almağa niyetlenmiş gibi görüvermiştim.

Aydemir'den Kalan...

Evet Hayır

OKTAY AKBAL

«Ölümden Sonra Ölmek» başlıklı yazım üzerine Şevket Süreyya Aydemir'in eşi Leman Aydemir'le oğulları Ertuğrul ve Selçuk Aydemir'den aşağıdaki mektubu aldım;

«Cumhuriyet Gazetesinin 8.11.1976 tarihli nüshasında «Evet — Hayır» sütununda yayınlanan makalenizi okuduk. Önce, rahmetli babamız Şevket Süreyya Aydemir için, gösterdiğiniz ilgi ve hassasiyete teşekkür ederiz.

Makalenizde belirttiğiniz hususlarda hakikat payı olmakla beraber, çok önemli bazı konuların da aydınlatılmasında yarar görüyoruz. Gerçi, rahmetli babamızın rahatsız bulunan büyük oğlu ve ağabeyimiz O. A. ile onun zaafından yararlanan etrafındaki bir takım kimseler tarafından, Umurbey'deki evine büyük ölçüde zarar verilmiş ve bundan bilahare haberimiz olmuştur. Ancak kendisinin manevi değeri yüksek eşyaları ile tüm kitaplığı ve dosyaları, not ve hatıraları, muhafaza ettiği ve yararlandığı belgeler ve nihayet şahsi eşyası bir zarar görmemiştir.

Zira babamız hayatta iken, bahsi geçen kitaplığını ve eşyalarını, 1938 yılından beri oturmakta olduğu Ankara Bahçelievler'deki evinde muhafaza etmiştir. Bir ara yaz aylarında gittiği ve çok sevdiği Umurbey'e çalışmak için kitap ve dosyalarının küçük bir kısmını götürmüş ise de, sağlık durumu nedeniyle daha hayatta iken bunları bizzat Bahçelievler'e geri getirmiştir. Ölümünden sonra da bizler Umurbey'deki evinde bulunan bu çeşit eşyayı Bahçelievler'dekilerin yanına taşımış bulunmaktayız. Bu bakımdan, gerek okurlarınızın, gerek yazar Şevket Süreyya Aydemir'i seven ve okuyan muhterem kişilerin bilmesinde yarar gördüğümüz aşağıdaki hususların açıklanmasında fayda bulunmaktadır.

1 — Babamızın çalışma dairesi olarak kullandığı Bahçelievler'deki kat muhafaza edilmektedir.

2 — Bu daire kendisinin vefat ettiği andaki durumunu aynen taşımaktadır. Bir tek eşyanın, kitabın, resmin veya hatıranın yeri değişmemiştir.

3 — Bu daire aynı zamanda, sayın Ankara Belediyesinin büyük kadirşinaslık göstererek, babamızın ismini verdiği, Şevket Süreyya Aydemir Caddesinde bulunmaktadır.

4 — Rahmetlinin büyük değer verdiği kitaplığı, toplayıp yararlandığı belgeler, tanzim ettiği dosyalar elbette ki sadece ailesinin değil, yakın ve muhterem dostlarının ve aziz milletimizin malıdır. Bu bakımdan ne şeklide hareket edeceğimiz hususunda sükûnetle karar verme durumundayız.

5 — Babamızın bahsi geçen ve bir mabet gibi muhafaza ettiğimiz dairesini, kendi elleriyle düzenlediği şekliyle ve tüm hatıralarıyla, her zaman görebilir ve acımızı paylaşabilirsiniz.»

Aydemir ailesinin babalarının anısına karşı gösterdikleri ilgi beni duygulandırdı. Bir gün Aydemir'in Ankara'daki evini görmek isterim. Ölümden sonra bir kez daha ölen nice büyük kişilerimiz var! Nice yazarlarımızın ardından bütün kitapları, yazıları, notları ortadan kaldırılmış, acımasız, değerbilmez kimselerin eliyle yağmalanmıştır. Aydemir tümüyle böyle bir yıkıma uğramamış. Buna sevindim. Ne var ki Umurbey'deki evin, o evdeki bir takım eşyaların, kitapların yok edildiği, satıldığı da acı bir gerçek...

«Körfez» gazetesinde Kadri Güler, bu konuda bakın ne yazmış: «Geçen hafta Umurbey'deki talan olmuş evini gezerken hep o babacan kişiyi düşündüm. Evinde büyük bir kitaplığı varmış. Şimdi Orhangazi'de bakkallarda ve bir kitapçıda... Büyük bir çoğunluğu da yağmalandı. O anı dolu ev hayırsız bir evlât tarafından acınır bir duruma getirildi. O büyük kişiye bir parça saygı gerekirdi oysa. Yakınlarından hep ilgi bekledik, ama el uzatan olmadı. Umurbey'e Bayar kitaplığının yanında bir de Şevket Süreyya kitaplığı veya müzesi yapılamaz mıydı?»

Umurbey'deki eşyalar, kitaplar, yazılar, belgeler, Orhangazi bakkallarında ve kitapçılarında imiş!.. Neyse, yine de sevinmemiz gerek hiç değilse Ankara'da bir evi, bir kitaplığı duruyor diye.. Değerbilirlik örneği veren eşler, hayırlı evlatlar da var diye... Bu da bir avuntudur. Aydemir ailesine yazıma gösterdikleri ilgiden ötürü teşekkür ederim.

PARASAL TRAJEDİ

Mehmet POSTACI

Hükümet para kredi piyasasına ilişkin olarak aldığı son kararla uzun süreden beri tam anlamıyla çıkmazda bulunan parasal sorunların son kanıt belgesini kamuoyuna sunmuştur. Şimdilik gelişmelerin en yenisi ve son belgesi olarak gözükmesine rağmen, cephe iktidarının birbirini izleyen paradoksal ve programsız atılımlarının olağan ve çok kısa süre içinde sık sık değişikliğe uğrayacağa benzer gelişmelerden birisi olarak kabul etmek gerekir bu yeni olguyu.

Bugüne dek ilgili ya da ilgisiz çeşitli çevrelerce izlenen ekonomi politikasının ana görüntüsü defalarca yansıtılmaya çalışılmıştır. Politikasızlık politikası demenin daha yerinde olacağı bu dönem, özellikle 1974'lerden sonra rekor düzeye ulaşan enflasyon, dengesiz kalkınma hedeflerine özdeş yeni sanayi temelleri, tam anlamıyla kaosa dönüşmüş dış açık ve döviz sorunu ve yine bu son olguyla yakından ilgili yurt dışındaki işçi yeğlemeleri üzerinde oynayabilme konularıyla simgelenmiştir.

ENFLASYONİST BUNALIM

Bugün artık öyle anlaşılıyor ki, hükümet bizzat kendisinin neden olduğu birçok yıkıcı girişimler karşısında ne yapacağını şaşırmış, bir öncekini tamir yerine daha da büyük yaralar açacak yeni yeni girişimlerin ya seyircisi durumuna gelmiştir ya da bilinçsiz uygulayıcısı. Nitekim son alınan karar da soyut şekliyle bunlardan birisi. İçinde bulunulan koşullardan arıtılması tamamen olanaksız olup, hangi somut sonuçlu iflasla ne zaman noktalanacağı büyük ölçüde merak konusu olan birisi.

Bilindiği gibi 7 kasım 1976 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan bir hükümet kararıyla bankaların sözkonusu tarihten itibaren satın alacakları tahvillerle ilişkili olmak üzere tesis edecekleri mevduat munzam karşılığının % 10 olacağı hükme bağlanmıştır. Yani böylece bankalar eskiden % 25 - 30 olarak tesis ettikleri munzam karşılıkları % 20'lik bir eksiklikle tesis edecekler ve bu fonları artık serbestce kullanabileceklerdir. Şimdi bu karar'ın eleştirisine geçmeden önce bu parasal önlemin içinde yaşayacağı para piyasasına bir kez daha yakından göz atalım.

Türkiye 1974-75 yıllarında tarihinin en yüksek enflasyon hızına ulaşmıştır. % 30'a çok yaklaşmış bulunan bu hız, içinde bulunduğumuz yılda da daha şimdiden % 20'yi aşmıştır. Ve hâlen Türkiye enflasyon hızı bakımından OECD ülkeleri arasında ikinci sırayı işgâl etmektedir. (Burada hemen belirtelim, sene başındaki söylevlerde 1976 yılında fiyat artışlarının çok düşük düzeyde kalacağı ve hiç bir zaman % 10'u aşmıyacağı ifade edilmektedir.)

Fiyatlar seviyesindeki görüntü bu nokta üzerinde düğümlenirken hatırlanacağı gibi çok kısa bir süre içinde hangisi hangisinin etken ve değişkeni olduğu bilinmezcesine bir seri girişimlerde bulunulmuş, bir taraftan uluslararası fonların Türkiye'ye transferi için çok değişik önlemler getirilirken, bir taraftan da mevduat munzam karşılığındaki değişiklikler yanında geçen mayıs ayında bankacılık sektöründen mal bedellerinin bir an önce çekilmesine ilişkin bir kararla, para piyasasından büyük miktarda fon çekimine çaba sarfedilmiştir. Bu arada destekleme alımları ve emeklilere ilişkin ek fon dağıtımı, aksi yönde bir gelişim olarak aynı döneme ilişkin bulunuyordu.

Özetlemek gerekirse, ters yönlü ve istikrarsız gelişimlerin ortak görüntüsü para politikası araçlarının özelliklerinin bir kenara itilmesi, ekonomik istikrardan uzaklaşılması sonucu varılmak istenen hedefin ne olduğu konusunun içinden çıkılmaz bir hal alması noktasında düğümlenmiştir. Enflasyon ve kalkınma planları çerçevesinde tasarlanan yatırımlar birbirlerinin uzlaşmaz bir değişkeni olmuş, biriyle ilgili herhangi bir kararı diğeriyle ilgili aksi bir karar tamamen not ralize eder bir görüntü kazanmıştır. Bugün getirilmiş bulunan yeni kararı da bu açıdan değerlendirmek gerekir.

KİMİN YARARINA?

Son Karar'la öyle anlaşılıyor ki, piyasaya önemli ölçüde yeni fonlar sürülecektir. Daha doğrusu eskiden T.C. Merkez Bankası kanalıyla devletin kullanmakta olduğu fonlar, bu kez liberal kullanıma sunulmak üzere finansman piyasasına iade edilecektir. Şimdi karar özelliklerinden hareketle nasıl bir sonuçla karşılaşılacağını yakından görmeye çalışalım:

1 — Bir defa Karar'da hangi tür tahvil alınırsa munzam karşılık tesisinin % 10 olacağı hükme bağlanmadığı için, işlemler devlet tahvillerinden ziyade özel kesim tahvilleri üzerinde yoğunluk kazanacak, böylece bankacılık kesiminde aile içi işlemlerin ön plana çıkmasıyle fon akımı şekilsel açıdan yeni bir görüntüye ulaşacaktır. Diğer bir deyişle, iştiraklerini finansmandan bankalar bu yönü tercih edecekler, bu suretle kredi şeklindeki finansman yerine tahvil li finansman yoluna gidilmesi suretiyle faydalanacakları ilave munzam teminatları para piyasasında serbestçe kullanabileceklerdir. Sonuçta da alınan Karar, özü itibariyle esasen büyük boyutlar kullanımlarla para piyasasının asal üniteleri durumunda olan firmaları daha rahat şekilde finanse etmeye yardım edecektir.

2 — Kararda yayın tarihinden sonra alınacak tahvillerle ilişkili olmak üzere % 10 karşılık tesisi öngörülmüş olmasına rağmen, eldeki tahvillerin çıkarılarak yerine yenilerinin alınmasına ve böylece hâlen bilançolarda yer alan tahvillerin de aynı esaslardan yararlanmasına hiç bir engel bulunmamaktadır. Kanımızca üzerinde durulması gereken asıl sorun bu noktada toplanmakta olup, 1975 yılı sonu rakkamlarına göre bankа bilançolarında yer alan tahviller tutarı 4.256 milyon TL. dir. Yani bu miktara karşılık gelen bir mevduatla ilgili yaklaşık olarak 850 milyon TL fon serbest kalacaktır. (Vadesiz mevduata ilişkin olmak üzere % 20 iade hesaplanmış, ayrıca tahviller ve hisse senetleri cüzdanı, nitelikleri gereği birlikte mütalâa edilmiştir.)

3 — Esasen enflasyonist baskı altında bulunan ekonomi bu oluşum sonucu daha da zorlanacak ve bugün açıklıkla belgelenmekte olan yüksek fiyat hareketleri olumsuz gelişimlerini sürdürecektir.

SOL

KENDİNİ ANLATIYOR

Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO), Türkiye Komünist Partisi (TKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Türkiye Birlik Partisi (TBP), Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (THKP-C), Türkiye Emekçi Partisi (TEP), Sosyalist Parti (SP), Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP), Türkiye Komünist Partisi-Marksist Leninist (TKP-ML), Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP), Vatan Partisi (VP), Türkiye İşçi Partisi (TİP), ve Devrimci Gençlik, Özgürlük Yolu, İlerici Yurtsever Gençlik, Kurtuluş Dergileri... ve bağıntısızlar...

NİHAT BEHRAM'ın RÖPORTAJI

- Soldaki örgüt ve grupların dünya ve Türkiye koşullarında mücadele anlayışları.
- "Sosyal emperyalizm", "Maoizm", "Revizyonizm"... gibi kavramlar, hangi çizgi nasıl değerlendiriyor?
- "Geçmişin özeleştirisi", "Mücadelede birlik", "Faşizm", "Türkiye'nin yapısı, "Mücadelenin konumu" na ilişkin soldaki görüş ve anlayışlar...

BUGÜN

VATAN'DA

(Cumhuriyet — 12723)

MEVLİT

Rahmetli Mehmet Nuri Nasman'ın eşi
ve
Darüşşafaka Bağışçılarından

Nesli Nasman'ın

ölümünün 40. günü nedeniyle 16 kasım 1976 salı günü öğle namazından sonra Cihangir Camiinde Mevlid okunacaktır.

(Cumhuriyet: 12722)

ÜNİVERSİTE ve AKADEMİ ADAYLARI

ücretsiz deneme öğretimine katılın

MODERN-KLASİK SINIFLAR
LİSE SONLAR 20 KASIM * 4 ARALIK
BEKLEMELİLER 17 KASIM * 8 ARALIK
MODERN FİZİK TEST KİTABI ÇIKTI, ÖDEMELİ İSTEYİNİZ

MODERN EĞİTİM DERSANESİ

Çırağan Cad. 43-45, Beşiktaş Tel: 40 60 82

(Artaş — 317) 12718

Danıştay Başkanlığından

Açık bulunan 9'uncu derece yardımcılık kadrolarına 6.11.1973 günlü ve 14704 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Danıştay Sınav Yönetmeliğine göre yardımcı adayı alınacaktır.

1 — Yazılı sınav 20.1.1977 Perşembe günü Danıştay'da yapılacak ve bu sınavı kazananlar ayrıca sözlü sınava tâbi tutulacaklardır.

2 — İsteklilerin en geç 12.1.1977 Çarşamba günü saat 18'e kadar Yönetmelikte gösterilen belgelerle Danıştay Başkanlığına başvurmaları ve 18.1.1977 Salı günü saat 18'e kadar sınav adaylık belgelerini bizzat almış olmaları şarttır.

(Basın: 27720) — 12718

DARÜLÂCEZE BU YIL DA KURBANLARINIZI BEKLİYOR.

TEL : 46 20 02